

انسانیات و علوم اجتماعی

(و کلاسیک و نوین)

علاقه‌مند

عناص

تحقیق و تالیف:

در نظام فکری

خانواده و قلمرو دانشی

نسخه تعالی

سرشناسه	چیدری، عباس، ۱۳۳۱ -
عنوان و نام پدیدآور	جایگاه و قلمرو دانش سنتی در نظام مالکیت فکری / مولفین عباس حیدری، غلامرضا معتمدی.
مشخصات نشر	تهران: هوشمند تدبیر، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	۱۸۴ص.
شابک	978-600-7274-96-5
وضعیت فهرست نویسی	آیبا
موضوع	دانش بومی
موضوع	مالکیت معنوی
موضوع	مالکیت معنوی (حقوق بین الملل)
شناسه افزوده	معتمدی، غلامرضا، ۱۳۴۳ -
رده بندی کنگره	۱۳۹۳ ج ۹ / GN ۴۷۶
رده بندی دیویی	۳۰۶/۴۴
شماره کتابشناسی ملی	۳۷۰۱۷۸۶

عنوان	جایگاه و قلمرو دانش سنتی در نظام مالکیت فکری
مولفین	عباس حیدری - غلامرضا معتمدی (وکلای پایه یک دادگستری)
ناشر	هوشمند تدبیر
مدیر مسئول	محمد قجر
مدیر اجرایی	هادی کجانی حصار
طرح جلد	بابیروس
شابک	978-600-7274-96-5
تیراژ	۱۰۰۰
نوبت چاپ	اول
سال انتشار	۱۳۹۳
بهاء	۱۲۰۰ تومان

نشانی دفتر مرکزی، انقلاب - بین خیابان دانشگاه و ابوریحان - پلاک ۱۱۷۶ - نیم طبقه اول - ۶۶۴۶۰۱۲۸
 نشانی دفتر فروش، انقلاب - کارگر شمالی - قبل از پمپ بنزین امیرآباد - جنب بانک پاسارگاد - پلاک ۱۳۰۸ طبقه ۳ واحد ۷
 تلفن: ۶۶۴۷۹۶۷۵ - ۶۶۹۱۳۱۶۴ همراه ۰۹۱۲۳۸۶۱۲۶۷

سخن ناشر؛

سیاس و ستایش شایسته پروردگاریست که کرامتش نامحدود و رحمتش بی‌پایانست. اوست که بشریت را بیاموخت و با قلم آشنا ساخت. به انسان رخصت آن داد که علم را به خدمت گیرد و با قلم خود و رسم خطوط گویا آن را به دیگران نیز بیاموزد.

خدایا از شاگردان درگاهت و حقیقت‌جویان راحت قرارم ده و یاریم کن تا در آموختن نلغزم و آنچه را که آموختم به شایستگی عرضه نمایم.

انتشارات هوشمند تدبیر در راستای اشاعه‌ی اهداف علمی آموزشی خود سعی بر آن دارد تا با نشر کتاب‌های دانشگاهی و پژوهشی (کاربردی و نظری) در زمینه‌های مختلف قدمی هر چند کوچک در پیشبرد اهداف عالی خود بردارد.

مالکیت فکری به‌عنوان یکی از حوزه‌های با اهمیت و پرکاربرد توجه بسیاری از اندیشمندان، مدیران و دانشگاهیان را به خود جلب نموده است. بسیار انتقال تکنولوژی را به‌صورت انتقال دارایی‌های فکری تکنولوژیکی از قبیل مهارت‌ها، دانش‌ها، تجهیزات و روش‌های ساخت از محل تولید بشری یا توسعه یافته به محل دیگر قلمداد می‌کنند. از این‌رو، انتشارات هوشمند تدبیر اقدام به چاپ کتاب حاضر با عنوان «جایگاه و قلمرو دانش سنتی در نظام مالکیت فکری» نمود. این کتاب حاصل تلاش علمی و تجارب عملی مؤلفین محترم بوده و امید است بتواند چراغ راهی برای اساتید، پژوهشگران، اندیشمندان و مدیران در این زمینه تخصصی گردد.

سر بلند و پیروز باشید

مدیرمسئول انتشارات هوشمند تدبیر

محمد قجر

پیشگفتار؛

در تقسیم‌بندی جوامع انسانی، تبیین مفاهیم شهر و روستا از اهمیت خاصی برخوردار است. در این راستا تعیین و تعریف ویژگی‌های هریک از این دو نقش اساسی داشته و نتیجه آن شناخت تمایزات اقتصادی و اجتماعی بین این دو صورت از جوامع خواهد بود. درک این ویژگی‌ها و تمایزات و تلاش در جهت حفظ اصالت و تنوع این جوامع که به دلیل ماهیت هویت و محوری در نظام تولید، نقش اساسی در افزایش ظرفیت‌های توسعه دارند موجب پایداری اجتماعی و فرهنگی کشورها شده و بستر لازم برای توسعه را فراهم می‌آورد. در مقابل، عدم شناخت دقیق و کامل ویژگی‌های این جوامع و به ویژه جوامع روستایی موجب خلل در روند رشد کشورها خواهد شد. ازبازرترین ویژگی‌های جوامع روستایی بهره‌مندی از گنجینه دانش سنتی می‌باشد. در حقیقت دانش سنتی مقدمه‌ای بر فن‌آوری نوین و منبع الهام بخش ابداعات، ابتکارات، خلاقیت‌های فنی و اختراعات است؛ از این رو واجد ارزش اقتصادی بوده و قابلیت مبادله دارد. دانش سنتی علاوه بر آنکه ابزاری برای توسعه و وسیله‌ای برای کارآفرینی و اشتغال محسوب می‌شود؛ تا حدود زیادی موجبات توانمندی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جوامع روستایی را فراهم می‌آورد. این دانش، میراث نسل‌های گذشته به شمار می‌آید. و ثروتی است که حفظ و حراست از آن کاهش فقر و نابرابری را در پی خواهد داشت.

از نقطه نظر حقوق ارزش و اقتصادی دانش سنتی آن را مشمول قواعد مال و مالکیت قرارداد و از این جهت می‌تواند موضوع قراردادها و عقود باشد. اما مسأله آن است که مالکیت این دانش متعلق به کیست؟ نتایج حاصل از بررسی‌های حقوقی بیانگر این است که قائل شدن به مالکیت فردی به سختی امکان پذیر می‌باشد و لیکن می‌توان مالکیت جوامع محلی دارنده این دانش را نوع مالکیت جمعی دانست. از سوی دیگر قاعده انصاف را می‌توان مبنایی برای استقرار حق در حوزه مالکیت گروهی خاص از جمله جوامع محلی یا ملی برشمرد. زیرا در واقع گروه خاصی از مردم با کارجمعی خود به این حقوق دست یافته‌اند.

هدف از این پژوهش بررسی امکان و شیوه‌های حمایت از دانش سنتی با بهره‌گیری از ظرفیت‌های حقوقی ملی می‌باشد. در این راستا قوانین موضوعه که بخش قابل توجهی از آنها را کنوانسیون‌ها معاهدات بین‌المللی تشکیل می‌دهند. ظرفیت مناسبی را برای ایفای نقش حمایتی از این دانش فراهم نموده‌اند. کنوانسیون تنوع زیستی و کنوانسیون مبارزه با بیابان‌زایی از جمله مواردی است که از ظرفیت لازم برای ایفای تهدات متقابل بین‌المللی برخوردار می‌باشند. لیکن مشکل اساسی کنوانسیون مذکور فقدان ضمانت اجرایی لازم، نبود ساختارهای سازمانی ملی و ابهام در لزوم تصویب آئین‌نامه‌های اجرایی آن می‌باشد. پژوهش حاضر علاوه بر این به تهدیداتی که متوجه دانش سنتی است و نیز سوء استفاده‌های احتمالی از آن توجه نموده و در چهارچوب قواعد و اصول حقوقی راهکارهایی را نیز تدبیر و در پایان پیشنهادی را جهت حمایت از دانش سنتی ارائه نموده است.

فهرست مطالب

پیشگفتار

مقدمه

بخش اول: دانش سنتی

۱۷	فصل اول: تاریخچه، تعاریف، قلمرو، اهمیت و مزایای دانش سنتی
۱۷	مبحث اول: تعریف، اهمیت و قلمرو دانش سنتی
۲۲	گفتار اول: تاریخچه
۲۲	گفتار دوم: تعریف و اهمیت دانش سنتی
۲۲	۱- تعریف دانش سنتی
۲۳	۲- اهمیت دانش سنتی
۳۱	گفتار سوم: قلمرو جغرافیایی دانش سنتی
۴۲	۱- روستا در مفرات ایران
۳۴	۲- تبدیل روستا به شهر و آثار حقوقی آن
۳۶	۳- شخصیت حقوقی سازمان‌های تقسیمات کشوری
۳۷	مبحث دوم: مزایای دانش سنتی
۳۸	گفتار اول: مزایای فرهنگی بهره‌گیری از دانش سنتی
۴۱	گفتار دوم: مزایای اجتماعی بهره‌گیری از دانش سنتی
۴۴	گفتار سوم: مزایای دانش سنتی در قلمرو مسائل زیست محیطی
۴۷	گفتار چهارم: مزایای اقتصادی بهره‌گیری از دانش سنتی
۵۱	فصل دوم: رابطه مالکیت با دانش سنتی
۵۱	مبحث اول: عناصر تشکیل دهنده حقوق مالکیت
۵۱	گفتار اول: مفهوم مال
۵۴	گفتار دوم: مفهوم مالکیت
۵۴	۱- تعریف مالکیت
۵۵	۲- عناصر مالکیت
۵۵	۳- اسباب تملک
۵۶	۴- مفهوم مالک
۵۸	گفتار سوم: انواع مالکیت
۵۸	۱- مالکیت فردی
۵۸	۲- مالکیت جمعی
۶۲	۳- مالکیت ملی و رابطه آن با مالکیت جمعی
۶۲	مبحث دوم: حقوق مالکیت فکری
۶۲	گفتار اول: مفهوم حق
۶۳	۱- حق نوعی از مال
۶۳	۲- حق قدرت قانونی
۶۳	۳- منشأ حق در دانش سنتی
۶۳	الف) نظریه کار
۶۵	ب) نظریه تقسیم کار
۶۸	گفتار دوم: تعاریف، مفاهیم و قلمرو حقوق مالکیت فکری
۷۲	مبحث سوم: رابطه حقوق فکری با دانش سنتی
۷۲	گفتار اول: ارتباط دانش سنتی با اختراع
۷۶	گفتار دوم: رابطه دانش سنتی با مالکیت هنری و ادبی

بخش دوم: حمایت از دانش سنتی در عرصه ملی و بین‌المللی

فصل اول: نظام‌های حمایتی دانش سنتی در کنوانسیون‌های خاص

۸۳	مبحث اول: کنوانسیون تنوع زیستی
۸۳	گفتار اول: ارزش و اعتبار مقررات کنوانسیون تنوع زیستی در حقوق داخلی
۸۴	گفتار دوم: تعهدات متقابل دولت‌ها در جهت حمایت از جوامع بومی
۸۵	۱- حفاظت درونی
۸۶	۲- حفاظت بیرونی
۸۷	گفتار سوم: دسترسی به تکنولوژی و انتقال آن با رعایت حقوق مالکیت فکری
۸۹	گفتار چهارم: ترغیب کشورهای عضو به بهره‌گیری از تکنولوژی بومی و سنتی
۹۱	مبحث دوم: کنوانسیون مقابله با بیابان‌زایی
۹۱	گفتار اول: اقلیم ایران و شیوه هم‌زیستی مردم با بیابان
۹۴	گفتار دوم: رویکرد بهره‌گیری از دانش سنتی و حفظ حقوق مالکیت معنوی
۹۶	گفتار سوم: تعهدات دولت‌ها نسبت به حفظ، ارتقاء حمایت و استفاده از فن‌آوری محلی و سنتی
۹۸	گفتار چهارم: همکاری‌های فنی و علمی دولت‌ها و مستندسازی دانش سنتی در عرصه بیابان
۹۹	گفتار پنجم: برنامه عمل ملی و اقدامات کشور ایران
۱۰۰	۱- تشکیل کمیته ملی بیابان‌زدایی
۱۰۱	۲- تشکیل کارگاه‌های شورشی
۱۰۲	۳- تهیه و تدوین فرهنگ‌های ایران
۱۰۲	۴- ایستگاه تحقیقاتی دانش بومی خورده
۱۰۴	مبحث سوم: دانش سنتی و حمایت از نشانه‌های جغرافیایی
۱۰۴	گفتار اول: مفهوم نشانه‌های جغرافیایی
۱۰۶	گفتار دوم: گونه‌های حمایت نشانه‌های جغرافیایی
۱۰۷	گفتار سوم: رابطه دانش سنتی با نشانه‌های جغرافیایی
۱۰۹	گفتار چهارم: حمایت از نشانه‌های جغرافیایی در قانون ایران
	فصل دوم: ظرفیت سازی حقوقی برای حمایت از دانش سنتی
۱۱۲	مبحث اول: نقش و وظیفه دولت در خصوص حمایت از دانش سنتی
۱۱۲	گفتار اول: نقش دولت در قانون اساسی
۱۱۲	۱- تقویت روح ابتکار
۱۱۳	۲- بهره‌گیری از مشارکت مردم
۱۱۳	۳- رفع تبعیضات ناروا و ایجاد امکانات عادلانه برای همه
۱۱۴	۴- ایجاد نظام اداری صحیح
۱۱۵	۵- پی‌ریزی اقتصاد صحیح و عادلانه
۱۱۶	گفتار دوم: مستندسازی دانش سنتی
۱۱۶	۱- پیشینه مستندسازی دانش سنتی در قوانین ایران
۱۱۷	۲- مستندسازی دانش سنتی مقدمه‌ای بر حفظ حقوق مالکیت حقوقی
۱۱۹	۳- تأمین قوانین لازم
۱۱۹	۴- ضرورت اطلاع‌رسانی مربوط به دانش سنتی
۱۲۰	۵- ایجاد بانک اطلاعات مربوط به دانش سنتی
۱۲۲	گفتار سوم: حمایت از دانش سنتی در برابر تهدیدات
۱۲۲	۱- منشأ تهدیدات
۱۲۲	۲- لزوم حمایت اداری
۱۲۳	۳- لزوم حمایت قضایی
۱۲۴	مبحث دوم: نقش سایر اشخاص حقوقی در حمایت از دانش سنتی
۱۲۴	گفتار اول: نهادهای شورایی
۱۲۴	۱- شوراهای روستایی
۱۲۵	۲- شوراهای برنامه‌ریزی استانی
۱۲۷	۳- شوراهای ملی (کشوری)

۱۲۷	الف) شورای عالی انقلاب فرهنگی
۱۲۸	ب) شورای عالی عشایری
۱۲۹	ج) شورای عالی هماهنگی فنی و حرفه ای
۱۳۲	گفتار دوم: نقش تشکلهای غیردولتی در حمایت از دانش سنتی
۱۳۲	۱- تشکلهای غیرصنعتی
۱۳۴	۲- تشکلهای صنعتی
۱۳۷	میثت سوم: بسترسازی ملی برای اجرای قوانین مرتبط با دانش سنتی
۱۳۷	گفتار اول: اجرایی سازی قوانین و مقررات موجود
۱۳۸	۱- تهیه و تصویب آئین نامه های اجرایی
۱۳۹	الف) قوانین داخلی مستقل
۱۳۹	ب) قوانین داخلی منبعت از قوانین بین المللی (الحاقی)
۱۴۰	۲- ایجاد تشکیلات و ساختارهای لازم
۱۴۲	۳- آموزش و اطلاع رسانی
۱۴۶	گفتار دوم: تعاملات قوانین و مقررات داخلی و بین المللی در عرصه دانش سنتی
۱۴۷	۱- تکالیف دولت ها نسبت به اجرای قوانین بین المللی پذیرفته شده در حوزه داخلی
۱۴۷	الف) مطابقت قوانین و مقررات و رویه های حقوقی با تعهدات پذیرفته شده
۱۴۹	ب) گنجاندن سیاست ها و برنامه های تعهدات در مقررات ملی
۱۵۰	۲- تکالیف دولت ها نسبت به اجرای مقررات بین المللی پذیرفته شده در حوزه فراملی
۱۵۰	الف) اقدامات سلبی
۱۵۱	ب) اقدامات ایجابی
۱۵۱	اول- تبادل اطلاعات
۱۵۲	دوم- تحقیق توسعه
۱۵۲	سوم- انتقال، اکتساب، تعدیل و توسعه نوآوری
۱۵۳	نتیجه گیری
۱۶۱	پیشنهادات
	منابع و مأخذ

مقدمه

در تعالیم آسمانی قرآن مجید همه انسان‌ها برابرند و شرط برتری انسان‌ها تقوای الهی و فضائل اخلاقی است و شعبه‌ها و قبائل، شهری و روستایی، سیاه و سفید جملگی جز برای بازشناسی فرد و جامعه انسانی نیستند.^۱

اعلامیه حقوق بشر نیز بر برابری انسان‌ها تاکید دارد. ماده (۱) اعلامیه مذکور بیان می‌دارد: "تمامی افراد بشر آزاد به دنیا می‌آیند و از لحاظ حیثیت و حقوق با هم برابرند، همه دارای عقل و وجدان می‌باشند و باید نسبت به یکدیگر با روح برادری رفتار کنند." تبلور همین مفهوم در مقدمه میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی^۲ با عنوان شناسایی حیثیت ذاتی و حقوقی یکسان و غیر قابل انتقال کلیه اعضاء خانواده بشر به‌عنوان مبنای آزادی، عدالت و صلح در جهان مورد توجه قرار گرفته است. علیرغم پذیرش جهانی مولفه‌های حقوق بشر و تعهد سازمان‌های بین‌المللی مربوط و تاکید قوانین اساسی کشورها بر این توصیه و درج آن در مقررات ملی، متأسفانه فاصله شعار تا عمل بسیار زیاد است و جامعه جهانی از وجود نابرابری‌ها و بی‌عدالتی‌های فراوان رنج می‌برد. گسست و شکاف عمیق بین کشورهای پیشرفته و کشورهای جهان سوم از

^۱ قرآن کریم می‌فرماید: انا خلقناکم من ذکر و انثی و جعلناکم شعوباً و قبائل لتعارفوا ان اکرکم عندا... انتکیم (سوره حجرات آیه ۱۳)

^۲ قانون اجازه الحاق دولت ایران به میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی در سال ۱۳۵۴ به تصویب مجلسین سنا و شورای ملی رسیده است. (مجموعه قوانین، سال ۱۳۵۴، چاپ روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران، قوه قضائیه، ص ۷۵.)

جمله مصادیق این نابرابری‌ها است، بی‌عدالتی و تبعیض مختص جامعه بین‌المللی نیست، بلکه در حوزه ملی نیز فاصله زیادی بین گروه‌ها و اقشار مردم از لحاظ بهره‌گیری از مواهب زندگی وجود دارد. نمونه بارز این فاصله شکاف میان جوامع روستایی و شهری می‌باشد. نوشتار حاضر با رویکرد حمایت از جامعه روستایی از طریق زمینه‌سازی برای قالب بندی ظرفیت‌های حقوقی برای این مقوله به رشته تحریر درآمده است.

از بدو شکل‌گیری و گسترش جوامع بشری و ظهور روستاها و سپس شهرها همواره دو جامعه علی‌حده و مستقل به نام روستا و شهر وجود داشته است. یافته‌های جامعه‌شناسی تاریخی موید همین امر می‌باشد. به نظر می‌رسد از حیث جغرافیایی نیز در آینده چنین تقسیمی گه‌گاه وجود خواهد داشت.

باید توجه داشت که تقسیم‌بندی جغرافیایی جهان به روستا و شهر و مآلاً روستایی و شهری موجب تقسیم‌بندی دیگری از حیث تقسیم کار^۱ بین‌المللی شده است. این تقسیم‌بندی را می‌توان «تقسیم طبیعی کار» یا «تقسیم جبری کار» نام نهاد. به این معنا که از لحاظ جغرافیایی کار به دو دسته روستایی و شهری تقسیم شده و هریک دارای ماهیت کاملاً متمایز بوده درحالی‌که کار شهری نوعاً صنعتی، بازرگانی و خدماتی و اداری است. این موضوع به‌طوریکه بعداً بحث خواهیم نمود می‌تواند یکی از مبانی نظری حمایت از شهروندان روستایی باشد.

همانطور که پیش‌تر مورد اشاره قرار گرفت اصل عدالت و برابری اقتضا می‌کند همه آحاد جامعه و بالاخص روستائیان مورد حمایت قرار گیرند، اما حمایت‌ها باید ضمن داشته پایه نظری قالب گیری حقوقی هم بشوند. یعنی حمایت‌ها باید معطوف به دلایل

^۱ نظریه تقسیم کار و فواید مترتب بر آن اولین بار توسط آدام اسمیت اقتصاددان شهیر انگلیسی مطرح گردید وی معتقد بود تقسیم کار اولاً باعث می‌شود تا مهارت هر کارگر افزایش یابد، دوم آنکه انتقال را از یک نوع کار به نوع دیگر از ضرورت می‌اندازد و در زمان صرفه جویی می‌شود. سوم آنکه ابداع ابزارهای کاراندوز را تشویق نموده و در نتیجه افزایش تولید، از افزودن واحدهای اضافه کارگر جلوگیری می‌نماید و بالاخره قابلیت تولید کار را افزایش می‌دهد، تخصص گسترش می‌یابد و نتیجتاً به ترقی سطح زندگی کمک می‌کند. (تفضلی، فریدون تاریخ عقاید اقتصادی انتشارات دانشگاه ملی، سال ۱۳۵۵ ص ۷۸).

روشن و متقن باشد. یکی از منطقی‌ترین زمینه‌های حمایت از روستائیان، وجود دانش سنتی و بومی روستایی است. این دانش از جمله سرمایه و دارایی واقعی روستاها است.

دانش سنتی و بومی به‌عنوان علم و تجربه روستایی، حاصل سال‌ها تلاش روستائیان در بستر زمان و محل خاص جغرافیایی می‌باشد. مزایای فراوان این دانش به‌عنوان منبع بی‌بدیل اختراعات و الهام بخش خلاقیت‌های فرعی و قابلیت تعمیم و تولید انبوه در بعد اقتصادی، باعث شده است که این دانش به عناوین مختلف مورد بهره‌برداری ناجوانمردانه و سرقت قرار گرفته و صاحبان و مالکان این حق که زحمات مربوط به نگهداری و پاسداری از این حق را به‌عهده داشته و دارند از این ره آورد طرفی نبندند و همچنان با فقر دست و پنجه نرم کنند. دانش ژنتیک و شناخت ارقام گیاهی، کشاورزی ارگانیک، معماری سنتی، آبیاری سنتی و صدها دانش دیگر روستایی از جمله مصادیق سرمایه‌های روستایی و عشایری است.

دانش سنتی می‌تواند به‌عنوان یک کالای سرمایه‌ای روستایی که دارای ارزش اقتصادی و مبادله‌ای است در جهت رفع یا کاهش فقر در جامعه روستایی مورد بهره‌گیری قرار گیرد. رویه‌های اقتصادی نیز این امر را به رسمیت می‌شناسد. زیرا در حوزه اقتصادی و بالاخص بخش صادرات "صدور دانش فنی" از جمله اقدامات اقتصادی دولت‌های محسوب می‌شود. دانش سنتی یا تکنولوژی محلی نیز چنین قابلیت را دارد.

اما سوال اساسی این است که دانش سنتی و بومی که در عرصه روستا با تلاش اقوام و گروه‌های خاص نشو و نما نموده و شکل اقتصادی یافته، متعلق به کیست؟ به عبارت دیگر اگر دانش سنتی و بهره‌گیری از آن دارای ارزش مبادله‌ای است و نیازی از جامعه انسانی را برطرف می‌نماید در مالکیت کیست؟ چه کسی حق بهره‌برداری از آن را دارد؟ آیا این حق در حوزه مالکیت جمعی است یا فردی؟ و اصولاً منشأ شکل‌گیری این حق چیست؟

با توجه به سوالات مطروحه، به نظر می‌رسد که مقوله دانش سنتی با تمام مزایای آن ابتدا بایستی در قلمرو حقوق خصوصی قاعده‌بندی حقوقی شود و با کسب بنیان‌های نظری، سپس در عرصه حقوق عمومی ساماندهی و سازماندهی اداری گردیده و متعاقباً با

تعاملات حقوق بین‌الملل، سازو کارهای بین‌المللی را برای آن تدبیر نمایند، البته نوشتار حاضر با همین رویکرد به رشته تحریر درآمده است.

دانش سنتی با مالکیت فکری پیوند قابل توجهی دارد، در حال حاضر یکی از مباحث مطرح در سازمان جهانی مالکیت فکری (WIPO) موضوع دانش سنتی است، ایران نیز در کمیته‌های تخصصی مربوط حضور فعال دارد. این موضوع از این جهت اهمیت دارد که کشورمان یکی از پایگاه‌های فرهنگی و تمدنی معتبر دنیا به شمار می‌رود. اقوام ایرانی که در سال‌های متمادی نسبت به نگهداری و پاسداشت آن کوشش و تلاش نموده‌اند و اکنون نیز در تمامی تار و پود زندگی آنان کاربردی و نهادینه شده است. این دانش اگر چه محلی است، لیکن در عرصه کشور جزو سرمایه‌های ملی محسوب می‌شود و دولت باید در این خصوص نقش حمایتی ویژه‌ای را ایفا نماید.

قوانین و مقررات ایران در خصوص قواعد حاکم بر دانش سنتی بسیار فقیر است. البته مقررات مندرج در کنوانسیون‌ها و معاهدات بین‌المللی که دولت ایران به آن الحاق یافته است نظیر کنوانسیون مقابله با بیابان‌زایی، کنوانسیون تنوع زیستی، معاهده بین‌المللی منابع ژنتیکی گیاهی برای غذا و کشاورزی و ...، موادی را به دانش سنتی اختصاص داده است. به عبارت دیگر می‌توان به گونه‌ای اذعان نمود که با پذیرش دولت ایران، قواعد و تعهدات این دولت نسبت به ایجاد و تاسیس سازو کارهای اجرایی لازم برای آن اقدام نماید. اما همین امر نیز با ابهامات و سوالات حقوق عدیدهای مواجه می‌باشد، این جمله اینکه آیا دولت می‌تواند راساً آئین‌نامه‌های اجرایی کنوانسیون‌های بین‌المللی را تهیه و تصویب نماید؟ نتیجه اینکه در حال حاضر اکثر تعهدات ناشی از کنوانسیون‌ها در عرصه ملی اجرایی نشده‌اند، یا به عبارت بهتر زمینه اجرایی شدن آن‌ها فراهم نگردیده است.

زیر بنایی پژوهش حاضر براین باور استوار است که بدون وجود قوانین و ساختارهای اداری لازم در عرصه داخلی و ملی نمی‌توان در پهنه بین‌المللی سخن چندان داشت. این موضوع باید ابتدا در داخل کشور با تعیین ضوابط لازم نهادینه شود.

به هر تقدیر موضوع دانش سنتی مسائل‌های بسیار مهم و با اهمیت است و پرداختن به آن فوق‌العاده ضروری. علیرغم فقدان منابع لازم در این خصوص و نبود پیشینه پژوهشی

که از حادث‌ترین مشکلات فرآروی دانشجو و پژوهشگر محسوب می‌شود. همچنین روح حاکم بر فضای پژوهش در کشور که مجال و قدرت تجزیه و تحلیل و خودپردازی متفکرانه و اندیشه‌مدار را فراهم نساخته و دایره تنگ و مضیقی دارد، اینجانب با درک ضرورت و با یاری وجدان‌بیدار این موضوع سترگ و مهم را برگزیدم. امید دارم حداقل در طرح مسأله توفیق داشته باشم.

روش تحقیق در پژوهش حاضر، روش کتابخانه‌ای و اسنادی است و بیشتر از قوانین و مقررات جاری ایران که در مجموعه‌های قوانین مندرج است بهره‌گیری شده و ضمناً از سایر اسناد حتی غیر حقوقی غفلت نشده است. موضوع مورد پژوهش تا جایی که بررسی نموده‌ام سابقه تحقیق از زوایه حقوقی در ایران ندارد. البته نتایج برخی تحقیقات بین‌المللی نیز مورد بهره‌گیری قرار گرفته است. اضافه می‌نمایم این تحقیق کاملاً با رویکرد کاربردی انجام یافته و ثمرات این پژوهش کاملاً قابلیت عملیاتی شدن دارد. نتایج و پیشنهادات ارائه شده در پایان پژوهش نیز موید این ادعاست.